

INCIPIT EPISTOLA PRIMA SIXTI ROMANAE URBIS APOSTOLICI¹.

[H. 1] Omnibus in deo patre et domino nostro Iesu Christo dilectis fratribus in caritate domini nostri Iesu Christi Sixtus Romanae² urbis archiepiscopus salutem.

5 Carissimi, fideliter agite in omnibus, ut fideles et³ non infideles inveniimini. Nolite imitari malum, sed, quod bonum est, agite, quia, qui bene facit, ex deo est, qui autem male, non ex deo, sed ex diabolo est.

[H. 2] Fidem enim rectam vos tenere oportet, ut dissentientes⁴ ab apostolica non sitis doctrina. Unum enim verum deum patrem et filium a⁵ prophetis et apostolis ostendimus praedicatum, a quibus etiam spiritum sanctum credimus non esse discretum⁶ Isaia propheta dicente: Ego sum 10 deus et non⁷ alius praeter me. Et per meipsum iuro, quia exivit⁸ ex ore meo veritas, et sermo meus non avertitur⁹, quia mihi inclinabitur omne genu¹⁰, et omnis lingua confitebitur¹¹ per dominum dicens: Iustitia et gloria ad eum veniet. Et ut in hoc testimonio patrem simul et filium fuisse cognoscatis, Paulum apostolum audite¹² dicentem: Ut in nomine Iesu, inquit, omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia¹³ dominus Iesus Christus in 15 gloria est dei patris omnipotentis. Quod si secundum aliquos filius minor est patre suo, ergo minorata est et gloria patris in filio. Et ubi est, quod in Salomone scriptura loquitur dicens: Sicut etiam in conspectu eorum, inquit, magnificatus es in nobis, ita in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus, quoniam¹⁴ non est deus praeter te¹⁵, domine?

Quellen:

4: *Carissimi - inveniimini*, III Ioann. 5.

4-6: *Nolite - est*, III Ioann. 11.

8-57: *Unum - monstratur*, Idacii Clari lib. adv. Varimad. (p. 728). Cf. Pelag. I. pp. ep.

Rezeption:

7-57: *Fidem – monstratur*. Coll. Ans. ded. X,35.

---

¹ APOSTOLICI] APOSTOLICI DECRETA SIXTI V630

² rome VD38

³ et non infideles fehlt I83

⁴ am Rande discordantes VD38

⁵ et I83

⁶ am Rande separantur VD38

⁷ non] non est V630; non est korr. aus non N442

⁸ exhibit I83; VD38

⁹ revertetur I83: avertetur VD38;VD38

¹⁰ genus I83

¹¹ intravit O93; iurabit N442; I83; VD38

¹² audite fehlt I83

¹³ quoniam O93

¹⁴ quo V630

¹⁵ te fehlt VD38

Diligenter attende et agnosce filium esse, qui¹⁶ magnificabitur¹⁷ in iudicio, dum venerit vivos et
 20 mortuos iudicare. Item Isaias: Audite domus Iacob, et residui domus Israel, qui egredimini ex
 utero et erudimini a puero usque ad senectutem. Ab initio ego sum et, quousque senescatis, ego
 sum. Ego vos feci et ego sustineo, ego remittam, ego suscipiam, dicit dominus. Et iterum: Ego
 sum dominus¹⁸ deus, praeter me non est alius deus¹⁹ annuntians novissima, priusquam fiant, et
 statim consummata sunt. Item²⁰ ²¹ alibi²²: Audi me, Iacob et Israel, quem ego feci. Ego sum²³
 25 dominus deus tuus, et non est alius praeter me. Item ibi: Ego sum dominus deus primus et ego
 novissimus et in²⁴ ea, quae superventura sunt in novissimo, ego sum. Item ibi²⁵: Ego sum deus,
 qui te creavi²⁶, qui te adiuvavi²⁷ et communivi²⁸ ²⁹ dextera mea. Et unitatem patris et filii
 assignans loquitur dicens: Ego testis vester, dicit dominus deus, et puer meus tu, quem ego elegi,
 ut sciatis et credatis, quia ego sum et ante me non fuit alius deus et post me non erit. Unum
 hi,
 30 qui non sane³⁰ sapiunt, eligant e duobus³¹: aut fateantur³² patrem et filium unum deum, aut, si
 solum patrem deum esse contendunt, ergo illis dominus Iesus Christus deus³³ filius non erit³⁴
 deus, quia scriptum est: Ante me non fuit alius deus et post me non erit. Si secundum tales ita
 est, cur apostolus talia praedicat et eundem filium deum super omnia benedictum insinuat?
 Quorum patres, inquit, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus
 35 in saecula. Item Isaias dicit: Dominus³⁵ deus Israel, qui liberavit eum de Aegypto. Ego sum
 primus et ego post haec et praeter me non est deus, sicut ego sum, qui stet et vocet et
 praeparet mihi, ex quo hominem feci in³⁶ saeculo. Item ibi: In te est deus et nesciebam³⁷

¹⁶ qui *korr. aus* quo *O93*; quia *VD38*

¹⁷ magnificabimur *VD38*

¹⁸ deus *I83*

¹⁹ deus *fehlt I83*

²⁰ *am Rande* in eodem propheta *VD38*

²¹ Item alibi: Audi me, Iacob et Israel, quem ego feci. Ego sum dominus deus tuus, et non est alius praeter me.
 Item ibi: Ego sum dominus deus primus et ego novissimus et in ea, quae superventura sunt in novissimo,
 ego sum *fehlt V630*

²² ibi *VD38*

²³ sum dominus *korr. aus* sum *VD38*

²⁴ *am Rande* super *VD38*

²⁵ alibi *V630*

²⁶ creavit *VD38*

²⁷ adiuvi *N442*; *I83*

²⁸ *am Rande* circumdedi *VD38*

²⁹ commonivi *O93*; commovi *V630*

³⁰ *am Rande* recte *VD38*

³¹ duobus *korr. aus* duobis *N442*

³² *am Rande* manifestantur credant *VD38*

³³ dei *I83*; *VD38*

³⁴ est *VD38*

³⁵ Deus *VD38*

deus³⁸ et non est alius deus praeter te. Tu enim es deus, et nesciebamus deus Israel salvator. Unus deus, non³⁹ sunt pater et filius, qui est hic⁴⁰ deus, in quo es⁴¹, dicitur deus pater, quem alium deum non esse propheta saepe numero⁴² protestatur? Et Hieremias: Hic⁴³ deus noster, ait, et non applicabitur alter ad eum, qui invenit omnem viam scientiae et dedit eam Iacob puero suo et Israel dilecto⁴⁴ suo. Post haec in terris visus est et inter homines conversatus est. Et in Salomone habetur: Miserere nobis, deus omnium, et ostende nobis lumen miserationis, et immitte timorem⁴⁵ tuum super gentes, quae non exquisierunt te, et cognoscant, quoniam⁴⁶ non est alius deus⁴⁷ nisi tu. Item ibi: Domine deus Israel, non est tibi similis in caelo sursum, neque in terra deorsum. Et in psalmo septimo decimo: Quoniam quis deus praeter dominum aut quis deus praeter deum nostrum. Et in Geneseos⁴⁸: Et pluit dominus a domino ignem et sulphur super Sodomam et Gomorram et evertit⁴⁹ civitates illas. Si solus pater deus est, quis pluit ignem et sulphur a domino supra⁵⁰ praedictas civitates, vel⁵¹ eas everteret⁵²? Quaeso⁵³, responde. Et in Deuteronomio: Dominus solus deducebat eos et non fuit cum illis deus alienus. Et Paulus apostolus: Unus deus, qui iustificat circumcisionem ex fide et praeputium per fidem. Et ad Corinthios: Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et iterum: Non est deus nisi unus. Et ad Galathas: Mediator autem unius non est, deus autem unus est. Et unitatem patris et filii et spiritus sancti demonstrans Ephesiis⁵⁴ scribens ita confirmat: Sufferentes⁵⁵ invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae, unus dominus, una fides, unum⁵⁶ baptisma, unus deus. Si enim non sane⁵⁷ sapientes unitatem fidei voluerint⁵⁸ simpliciter⁵⁹ corde recipere⁶⁰, ex⁶¹ hoc itaque testimonio in

---

³⁶ in] in hoc N442; I83; VD38

³⁷ nesciebamus] nesciebamus tu es VD38

³⁸ deus *fehlt* I83

³⁹ nisi N442

⁴⁰ hic *fehlt* I83

⁴¹ est I83; VD38

⁴² numero] numero singulari VD38

⁴³ Hic] hic est VD38

⁴⁴ dilecto *korr. aus* electo O93

⁴⁵ timore O93

⁴⁶ quia V630

⁴⁷ deus *fehlt* I83

⁴⁸ genesi I83

⁴⁹ *am Rande* subvertit destruxit VD38

⁵⁰ super I83

⁵¹ ut V630

⁵² everterit N442; avertit I83; evertit VD38

⁵³ *am Rande* rogo VD38

⁵⁴ Ephesis O93

⁵⁵ *am Rande* sustinentes VD38

⁵⁶ unam VD38

⁵⁷ *am Rande* recte VD38

uno spiritu poterunt⁶² simul patris et filii unitatem condiscere⁶³. Patrem⁶⁴ igitur, ut superius
 55 comprahensum est, in divinis litteris genitum proprie positum nec⁶⁵ legere possunt penitus⁶⁶ nec
 probare. Sed quia id ipsum fides exigit⁶⁷ 68 christiana absque ulla dubitatione ingenitus creditur,
 qui tamen secundum seriem⁶⁹ scripturarum in filio a se genito visus esse monstratur.
 [H. 3] De⁷⁰ cetero placuit propter malorum hominum infestationes⁷¹, ut in accusatione domini
 ministrorum primo persona, fides, vita et conversatio blasphemantium enucleatim⁷² perscrutetur.
 60 Nam fides omnes actus⁷³ hominis praecedere⁷⁴ 75 debet, quia dubius in fide infidelis est, nec eis
 omnino esse credendum, qui veritatis fidem ignorant, nec rectae conversationis vitam ducunt⁷⁶,
 quoniam tales facile⁷⁷ et indifferenter⁷⁸ lacerant⁷⁹ et criminantur recte⁸⁰ et pie viventes. Ideo
 suspicio eorum discutienda⁸¹ est primum et corrigenda⁸². Neque accusatoribus suspectis vel de
 inimicorum domo prodeuntibus⁸³ est credendum.
 65 Erant enim quidam, qui prius videbantur esse ex nobis, sed non erant ex nobis. Si vero essent

---

Quellen:

58-63: *De - corrigenda*, c. 3. Angilr. (Ben. I. 393, Xysti Pyth. s. 156. 5, Ben.I. 335). Cf. Iul. 12.

63f.: *Neque - credendum*, Ennod. apol. (p. 327.) aut. Ben. add. III. 15. Cf. Marcelli 11, Iul. 12. (Symm. syn. V., Ioh. I. pp. ep. 1).

65-67: *Erant - eorum*, Flaviani episc. Constant. ep. 1. ad Leon. M. c. 2. vers. recentioris (Leon. M. op. ed. Ballerin. 1, 752). Cf. Lib. 2, Anast. I. pp. ep. 1.

Rezeption:

58-64: *De - credendum*: Anselm v. Lucca III,55; Polycarpus V,1,7.

63f.: *de - prodeundum*: Deusdedit IV,313 (s. auch 2. Brief Sixtus' I. 25f.).

---

⁵⁸ voluerit I83

⁵⁹ simplici corde] simpliciter de N442; simpliciter I83; VD38

⁶⁰ derecipere N442; desipere I83

⁶¹ ex fehlt V630

⁶² poterunt korr. aus poterint N442; V630; poterit I83

⁶³ am Rande simul discere VD38

⁶⁴ Pater VD38

⁶⁵ nec legere korr. aus negligere V630; negligere O93; I83

⁶⁶ am Rande omnimodo VD38

⁶⁷ am Rande postulat VD38

⁶⁸ exegit O93; I83

⁶⁹ am Rande ordinem VD38

⁷⁰ am Rande De accusatoribus dei ministrorum I83

⁷¹ am Rande persecutiones perturbationes VD38

⁷² am Rande manifeste VD38

⁷³ am Rande opera VD38

⁷⁴ am Rande superat VD38

⁷⁵ praecedere debet] praecedit VD38

⁷⁶ dicunt VD38

⁷⁷ facile et korr. aus facile V630

⁷⁸ am Rande sine differentia VD38

⁷⁹ am Rande affligunt VD38

⁸⁰ recte korr. aus recte p I83

⁸¹ am Rande inquirenda VD38

⁸² am Rande emendanda VD38

⁸³ am Rande exeuntibus VD38

ex nobis, mansissent utique nobiscum et non conturbassent fratres. Exacuerunt⁸⁴ enim, ut ait propheta, linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum. Quapropter hi respuendi sunt, si⁸⁵ incorrigibiles apparuerint, et vitandi, ne domino decipiant famulantes⁸⁶. State ergo, dilectissimi, super vias aspicientes et interrogantes de semitis domini antiquis et videte, 70 quae est via bona et recta, et ambulate in eam⁸⁷ et invenietis requiem animabus vestris. Data XVI Kal. Maii sub Adriano et Vero⁸⁸.

Quellen:

69f.: *State - vestris*, Martin. I. ep. encycl. (Mansi 10, 1182). Cf. Ant. 4, Lib. 2.
70f.: Nota consul. desumt. ex c. 1. vita Xysti in libr. pontif.

---

⁸⁴ Exacuerunt *korr. aus* Exacuerint V630

⁸⁵ si incorrigibiles] sibi corrigibiles I83

⁸⁶ *am Rande* servientes VD38

⁸⁷ ea N442; I83; VD38

⁸⁸ Vero] vero vv. cc. cons. N442